

Preberite in primerjate razpravljalna šolska eseja, nato premislite, pojasnite, razložite ...

1. Utemeljite, kateri šolski esej ustreza uvodnim navodilom.

2. Kako na oba šolska eseja gledate celostno (holistično)? Kako avtorja obravnavata témo? Razložite.

3. Pojasnite, kako sta avtorja šolskih esejev upoštevala:

- zgradbo: uvod - teza, jedro - trditev, razlaga, utemeljitev (TRU-metoda), zaključek - sinteza;

- izbiro osebe:
 - povzetek življenjske poti,
 - značaj,
 - socialni položaj,
 - vplivi okolja,

- utemeljitev:
 - kako glede nase izbrana oseba,
 - kako okolica,
 - kako dijak,

 - kako vzroki vplivajo na nadaljnjo življenjsko pot izbrane osebe,
 - čustveno doživljanje,
 - pričakovanja ...;

- razlaga družbenega sistema: opis zgodovinskega ozadja in okoliščin, vzročno-posledična razčlenitev (podpiranje krivice).

4. Kakšno je izražanje obeh avtorjev? Kaj pa njun besedni zaklad?

5. Uredite oziroma označite odstavke v obeh besedilih.

ŽRTVE KRIVICE

Katera oseba iz Tavčarjeva romana Visoška kronika je po vašem mnenju doživela največjo krivico? Povzemite njeno življenjsko pot. Pojasnite vzroke, ki so pripeljali do tega, in vpliv na nadaljnje življenje pripovedne osebe. Razmislite, v kolikšni meri je krivico omogočil/podpiral takratni družbeni sistem. Pazite na jezik in slog pisanja. Upoštevajte tudi zgradbo besedilne vrste in število besed (od 400 do 500).

Skrozi Tavčarjevo kronikalno pripoved, ki sloni na preverljivih zgodovinskih dejstvih – zapiskih visoškega arhiva – in ki posega v čas protireformacije in tridesetletne vojne med protestanti in katoličani, lahko spremljamo tudi življenjsko zgodbo enega izmed osrednjih ženskih likov, Agate, vnučkinje ubitega Jošta Schwarzkoblerja in pokojne Pasaverice, ki je po mojem mnenju doživela največjo krivico. S krivim pričanjem Marksa Wulfinga, Margaretinega brata, je bila postavljena v položaj, ki bi se zanj lahko končal kruto. Bila je nedolžna žrtev silovitih nagonov, čustev in strasti, ki so se, zahvaljujoč treznemu človeškemu razumu in odločnosti Jurija Khallana, ki jo je dejansko ljubil, ji zaupal in jo imel rad, zaključili srečno. Sedemnajstletno Agato je po Polikarpovem naročilu na Visoko pripeljal njegov sin Izidor Khallan, ki mu je bilo dekletu namenjeno kot dejstvo; stari Khallan se je namreč pred smrtjo dokončno želel očistiti težkega prekletstva, ki ga je preganjalo celo življenje: umora Schwarzkoblerja iz čiste preračunljivosti in lakomnosti. Mlada katoličanka se je po prihodu na posestvo zelo hitro prilagodila okolju, zaradi njene delavnosti, skromnosti, vere in krhke dekliške lepote pa je bila deležna naklonjenosti vseh – še zlasti Izidorjeve, Jurijeve in Marksove, ki je bil, kot spoznamo nekoliko kasneje, glavni krivec za njeno sojenje. Zaradi Agatinega udarca na plesu, katerega si je prislužil zaradi nadutosti, in tepeža prisotnih je dekletu iz osebne maščevalnosti brezbrizno obtožil čarovništva. Ob obsodbi tako spoznavamo ne le presunljivo zgodbo mlade osrednje junakinje, temveč tudi Izidorjevo nemoč in verovanje v mračne sile katolicizma in Jurijevo naklonjenost, predvsem pa trdno samoniklo držo, ko si upa na glas povedati, da ne verjame v čarovnice. Dodati moram, da ima na razvoj oziroma razplet dogodkov pomembno vlogo tudi čas, v katerem se fabula odvija. Občutek o skrivnostnih silah, ki jih preprost človeški um ne razume – zlasti če je zaslepljen in gluha za vse impulze okoli sebe – verska gorečnost in pasivno sprejemanje vsega krojijo, pravzaprav sousmerjajo Agatino življenjsko zgodbo. Protagonistka je potemtakem torej nesrečna žrtev človeške naivnosti, sebičnosti, morebiti celo nevednosti. Agata je med procesom, katerega je sprejemala umirjeno in hladno, veliko pretrpela, toda njeno trpljenje še zdaleč ni bilo sklenjeno po preizkusu z vodo, to je z močno krivico, saj jo je vseskozi preganjal dvom, zakaj Izidor ni verjel v njeno nedolžnost, sama pa ga je imela preprosto rada. Po Jurjevi rešitvi tudi dejansko nakazuje, da ne bo postala Izidorjeva žena, saj naj bi mu bilo zanj vseeno, ampak se je odločila za mlajšega brata, ki je naklonjenost do nje pokazal v zanj najtežjem in hkrati odločilnem trenutku. Tukaj ljubezen, brezmejno sprejemanje, spoznamo kot usodo in univerzalno vrednoto. Tako jo poosebljata tudi oba junaka. Agatina vloga v zgodovinskem romanu Visoška kronika je dvojna: očiščenje Polikarpove duše in preizkus Izidorja. Obe poslanstvi je prek številnih preizkušenj, ne

da bi se poprej zavedala, v kaj se dejansko podaja, več kot odlično opravila. Dokazala je, da je v življenju potrebno verjeti predvsem ljudem, ki jim zaupamo.

Roman Visoška kronika ni napisan v avtorjevi sodobnosti, ampak je postavljen v 17. stoletje, v čas protireformacije, verskega razkola, bojev med katoličani in protestanti. Roman je bil napisan v času realizma, Tavčar pa si je izbral smer romantičnega realizma. Duh tega stoletja najbolj dramatično posebej Polikarp Khallan, gospodar na Visokem. Polikarp je notranje razklan človek, ki nima miru in svoje neobvladljive stvari sprošča z nasilnim odnosom do žene in otrok. Polikarp Khallan, gospodar na Visokem, je bil postaven in močan ter, kar je glavno, trden gospodar. V tridesetletni vojni je živel divje življenje ter si z uboji in ropi nakopal veliko bogastvo. Na začetku je stežka krotil svojo vest, ki pa je kasneje vse bolj pritiskala nanj. Bil je grob, osoren, nasilen, redkobeseden in zelo nagle jeze. Tudi ko se je postaral, ga divjost ni zapustila. Njegov karakter sta usodno oblikovali vojna in obremenjenost s krivdo, zaradi katere je preživel hude muke. Krivdo, ki je prihajala za njim, so povzročali zločini, ki jih je storil med vojno. Na tujem je moril, ropal, posiljeval ženske, ubijal otroke ... Sam o sebi pravi, da če bi umrl takrat, bi bilo popolnoma drugače kot zdaj, ko ga je smrti strah, saj se približuje počasi. Smrti se je hotel odkupiti z izpovedjo in s kesanjem. Polikarp je bil protestant in če bi se to izvedelo, bi prišlo visoko na slab glas, zato se je Polikarp to trudil prikriti, vendar mu to ni uspelo. Izidor je moral župniku plačati novo fresko, da je zakril očetovo skrivnost. Zaradi ujetosti v lastno nesvobodo ter obremenjenosti s krivdo je bil Polikarp brezsrčen gospodar, oster in hud zapovednik. Vsi so morali delati zanj; če je koga od svojih hlapcev videl počivati ob nepravem času, ga je nadrl, včasih celo prebičal. S svojo ženo je grdo ravnal. Pretepal jo je, tako da je bila večino časa v solzah. Polikarpova grobost doseže višek, ko Izidorju odseka prst, da bi si zapomnil, kaj pomeni krasti. Za storjeno dejanje se je bil pripravljen kesati in se je tudi pokesal. Polikarp kupi Izidorju samokres in zahteva od njega, naj mu za kazen, ker mu je odsekal prst, vrže okovano rokavico v obraz. Izidor to naredi z velikim notranjim strahom, ker se boji posledic. Izidor je bil zaradi svojega nesamozavestnega značaja očetu povsem podrejen, vendar ga je kljub njegovemu nasilju globoko spoštoval. Na smrtni postelji Polikarp zaupa svoje zadnje želje in Izidor jih brez pomisleka tudi izpolni. Izidorjev brat Jurij je povsem drugačen kot Izidor. Jurij je veliko bolj samozavesten in je zato manjkrat tarča Polikarpovih izbruhov. Je tudi zelo dober plesalec, zato ga imajo dekleta raje. Je marljiv delavec in se loti vsakega dela. Zelo je v skrbih za Agato in na sojenju izkaže svojo naklonjenost do nje. Obsodijo jo čarovništva in Izidor se je potuhnul, ker je bil zelo vraževeren. Jurij pa se posmehuje sodnikom in jim očita verovanje v čaravnice. Lukež je bil med starejšimi hlapci na Visokem in je bil tudi edini človek, pred katerim je Polikarp čutil strah, saj je Lukež vedel za njegove zločine, ker sta bila skupaj v vojni. Pri loški gospodi je Polikarp Khallan užival velik ugled kot trden gospodar. Izidor je bil zaradi tega zelo ponosen nanj. Kljub svoji surovosti je bil Polikarp vendarle tudi človek, v katerem dobro še ni povsem zamrlo. Prizadeval si je dobro voditi visoko, da bi prešlo v roke naslednikov. Polikarp je Izidorja že kot majhnega naučil bogaboječnosti in gospodarjenja, da bi Izidor lahko postal dober gospodar.